

De aanstelling van een schoolmeester in Melveren bij Sint-Truiden, 1741

Rombout Nijssen

Het gehucht Melveren bij Sint-Truiden vormt vanouds een zelfstandige parochie. In 1741 was Lambertus Ceuleers, een van de kanunniken van het Onze-Lieve-Vrouwkapittel in Sint-Truiden, er pastoor en Franciscus Thilens was er koster. Thilens woonde sinds half maart 1741 in een huis dat eigendom was van de kerkfabriek en de armentafel van Melveren, zonder dat daarover een formele overeenkomst opgesteld was. In Melveren was het, zoals in veel parochies in Haspengouw, de gewoonte dat de koster ook schoolmeester was, en ook daarover moest nog een formele overeenkomst opgesteld worden. Met die bedoeling kwamen op 30 april 1741 de pastoor, de koster, kerkmeester Govaert Van Swygenhoven en armenmeester Ernest Peckstert bijeen *op het camerken boven die sacristie in die kercke*, om daar door notaris Joannes Franciscus Ceulemans van Sint-Truiden een contract over het huren van het kostershuis en over Thilens' werk als schoolmeester op papier te laten zetten.

Thilens huurde het kostershuis en aanvaardde het schoolmeestersambt voor een periode van zes jaren. Voor het kostershuis zou hij jaarlijks 18 pattacons huur betalen (art. 1 en 10). De pattacon is een groot zilverstuk, waarvan de waarde in de achttiende eeuw doorgaans vier gulden bedroeg¹. De waarde van 18 pattacons bedroeg dus 72 gulden. Als hij echter zijn schoolmeestertaken *wel ende deughdelyck* zou volbrengen, dan zou hij volstaan met een jaarlijkse huur van 50 gulden (art. 6).

Het *cleyн solderken boven de keldercamer* was niet in de huur inbegrepen: dat bleef in gebruik van de kerkfabriek en van de armentafel, die daar het graan bewaarden dat hen geleverd werd door de mensen die aan de kerk of aan de armen van Melveren graanrenten verschuldigd waren (art. 2). Het kostershuis was zelf ook belast met cijnzen en renten, die gedurende deze zesjarige huurperiode door de koster moesten betaald worden. Op de cijnzen werd in de overeenkomst niet verder ingegaan. Wellicht ging het om niet meer dan enkele stuivers. Cijnzen waren lasten die in de meeste gevallen sinds de middeleeuwen op bepaalde goederen drukten, die uitgedrukt waren in kleine middeleeuwse zilveren muntjes, waarvan de waarde in de achttiende eeuw gedevalueerd was tot kleingeld. Naast die cijnzen was het kostershuis nog belast met een jaarlijkse rente van drie gulden, die de huurder aan de weduwe Govaerts moest betalen en waarvan hij de kwitantie jaarlijks

aan de pastoor zou moeten voorleggen (art. 3). Als bijdrage in het onderhoud van het huis moest de huurder jaarlijks *op synen cost ende last* 50 walmen of stropoppen leveren, die tussen de pannen van het dak gestoken werden om dat winddicht te houden. Als er niet echt nieuwe walmen nodig waren kon hij die last ook voldoen met een geldbedrag dat overeenkwam met *den valeur vandien* (art. 4).

Naast zijn andere werkzaamheden in de kerk moest de koster ook drie keer per dag, 's morgens, 's middags en 's avonds, het Angelus luiden. In ruil daarvoor mocht hij gebruik maken van een stuk akkerland van drie roeden dat niet nader omschreven hoefde te worden, aangezien het *aen parthijen kennelyck* was (art. 5).

De nieuwe schoolmeester moest *alle gedenckelycke nerstigheyt aenwenden* om de kinderen van Melveren, jongens en meisjes, te leren lezen, schrijven en rekenen (art. 7). Voorts moest hij hen dagelijks gedurende een kwartier in de voormiddag en een kwartier in de namiddag *die christelycke leeringe uyt den cathechismus* aanleren (art. 8).

In Melveren liep het schooljaar van 1 oktober tot de feestdag van de heilige Maria Magdalena (22 juli). Tijdens het winterseizoen, van 1 oktober tot Pasen, was er 's morgens les van half acht tot half elf en in de namiddag van één tot vier. Van Pasen tot 22 juli begon de les 's morgens een half uur vroeger, om zeven uur (art. 9 en 10). Ook tijdens de schoolvakantie moest de schoolmeester zich beschikbaar houden om 's morgens, 's middags ende 's avonds les te geven *aen die kinderen die sijn sullen presenteren* (art. 11). Donderdagnamiddag waren de schoolmeester en de kinderen vrij. In de weken echter waarin *een oft meer heylige daegen* vielen, moest er op donderdagnamiddag wel les gegeven worden (art. 12). Het maandelijks schoolgeld dat ieder schoolkind aan de schoolmeester moest betalen bedroeg vijf stuivers. Kinderen van behoeftige ouders, die hem daarover een attest van de pastoor konden voorleggen, hoefden geen schoolgeld te betalen, maar ook hen moest hij *soowel leeren ende onderwysen als de andere kinderen* (art. 13).

De akte werd besloten met de opmerking dat de pastoor het recht behield een einde te maken aan deze overeenkomst indien de koster/schoolmeester de huur niet stipt zou betalen of als hij tekort zou schieten in het uitvoeren van zijn taken als schoolmeester.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Verzameling minuten en repertoria van notarissen*, nr. 600: *Minuten van notaris Joannes Franciscus Ceulemans te Sint-Truiden*

Op heden desen dertichtsten dagh der maendt april des jaers xvii^e veertigh een, voor my ondergesscreven openbaer notaris binnen die ryxerstadt St. Truyden residerende, ende in presentie der geloofbaere getuygen naer te noemen, compareerden personelyck den eer-

werden heer Lambertus Ceuleers, canoninck der collegiale kercke van Onse Lieve Vrouwe alhier ende pastoor tot Melder, als momboir superintendent der kercke ende armen aldaer, die eersaeme Govaert Van Swygenhoven ende Ernest Peckstert, respectie kerck- ende armmeester, de welke syn alsoo beraeden in henne voorscreven qualiteyt uyt te geven soo sy syn uytgevende by desen in eenen termyn van ses consecutive jaren, alreede begonst half meert lestleden, aen den eersaemen Franciscus Thilens, custer present ende in huere aennemende, seker huys ende hofst gelegen op 't dorp tot Melder voorscreven in syne bekende regenoten ende door denselven bewoont ende gedeffectueert, eensdeel toebehoorende de voorscreven kercke ende anderdeels die voorscreven armen, ende dat onder dese volgende conditien:

1. Den aennemer sal gehauden syn jaerelyx daer voor te betaelen achtien pattacons, voor de eerste reyse te vallen half meert xviii^e veertigh twee, ende soo van jaere te jaere, tot expiratie van dese syne huere, ende dat los ende liber van xxx ende mindere penningen ende van alle soo ordinaire als extraordinaire lasten, opgesteld oft hiernaemaels op te stellen.
2. Den heer uytgevere cum suis reserveren hen het cleyn solderken boven de keldercamer, om hetselve te gebruycken tot het leggen der kercke- ende armegraenen, oft soo sij sullen geraedtsaem vinden, sonder daer voor iet aen syne huere te corten.
3. Ten derden sal daerenboven gehauden syn te betaelen alle daer op uytgaende cheynsen, met noch drye guldens jaerelyxe renthe aen jouffr. de weduwe wylen den heer borgmeester Govaerts, sonder eensgelyck aen synen coop te corten ende daervan aen den heer uytgevere doceren van quitantie.
4. Sal den aennemer alle jaer op synen cost ende last moeten leveren vyftigh goede ende leverbaer walmen oft den valeur vandien.
5. Sal den aennemer profiteren voor den voorscreven termyn drye roeden ackerlants aen parthijen kennelyck, voor den ave Maria te trecken 's morgens, 's middaghs ende 's avonts.
6. Indien den aennemer compt wel ende deughdelyck te volbrengen dese volgende conditien, sal jaerlyx volstaen met vyftigh guldens Brabants.
7. Den aennemer sal gehauden sijn schole te hauden ende alle gedenckelycke nerstigheyt aenwenden om de kinderen wel te leeren lesen, schryven, cyferen, soo aen jongens, meijskens als dochterkens.
8. Sal gehauden syn alle daegen een vierdel ure 's morgens ende sooveel naermiddagh de kinderen voor te hauden die christelycke leeringe uyt den catechismus.
9. Sal gehauden syn schole te hauden van paesschen af tot den dagh van Ste. Maria Magdalena inclus, 's morgens van seven uren tot half ure eelf, ende naermiddagh van een uur tot vier uren, naer welcken tyt geene schole meer sal syn.
10. Ende sal de schole wederom beginnen vanden eersten october tot paesschen exclus, te beginnen 's morgens van half ure acht ende naermiddagh soo voorseyt is, ende alsoo van jaere te jaere tot expiratie van desen synen tauste, alswanneer sal gehauden syn nieuwen schriftelycken tauste te becomen, anders ende by faute sal soo aenstonts van dese synen huere vervallen, soodat stilswygende huere geene plaetse sal grypen.
11. Ten tyde der vacantie sal den selven aennemer gehauden syn aen die kinderen die sijn sullen presenteren lessen te geven 's morgens, 's middaghs ende 's avonts.

12. De kinderen sullen donderdaegen naermiddagh oorloft hebben, ten waere datter een oft meer heylige daegen in de weke quaemen, sullen alsdan donderdagh geenen oorloft hebben.

13. Sal profiteren van de kinderen alle maenden voor schoolgelt vyf stuyvers, ende die arme kinderen die aen den aennemere thoenen billet gescreven door den eerwerden heer voorscreven, sullen daervan vrye sijn ende dat niettegenstaende sal deselve geobligeert sijn soowel te leeren ende te onderwysen als de andere kinderen.

Ten lesten alle welke conditien den aennemere heeft beloofd wel ende deughdelyck te volbrengen ende te doen goede jaerelyxe betaelinghe, soodat by faute van een ofte eenige derselve, den eerwerden heer voorscreven hem reserveert de macht van alle jaeren sonder eenige formaliteyt van recht te moeten gebruycken, den aennemer te cunnen doen ruymen mits een simpel opseggen, sonder dat hy daertegens sal connen contradiceren oft pretenderen eenige veggie oft melioratie aen het meergeseyt huys ende goet gedaen, hoedanigh dat het saude meugen wesen, renuntierende ten dien eynde aen alle beneficien hem eenighsins dienelyck, daervoor ende voor alle injustiedentheden deses, doende obligatie soo naer recht, naementlyck synen persoon, meubile ende immeubile goederen, hebbende ende toecomende, ter wat plaetse gelegen, egeene uytgenomen, alle deselve even principalyck sonder eenige divisie, discussie oft order verobligerende, met constitutie om te realiseren waer noodigh, doende hierover parthijen in myns notaris handen wettige stipulatie soo in beter ende breeder forme.

Aldus gepasseert ende uytgegeven op dagh, maendt ende jaere soo boven, op het camerken boven die sacristie in die kercke van Melver; ter presentie ende overstaen van die eersaemen Dionisius Vanswygenhoven ende Willem Swartenbroeck als geloofbaere getuygen tot desen geroepen ende gebeden.

Quod attestor; Joannes Franciscus Ceulemans, notarius publicus et immatriculatus ad praemissa requisitus in fidem subscripsit.

1 Geldbedragen werden in de achttiende eeuw uitgedrukt in guldens, stuivers en oorden. Een gulden was 20 stuivers waard, en in een stuiver gingen vier oorden.

Adres van de auteur:

Rijksarchief
Bampslaan 4
3500 Hasselt